

SUY GÖREV GÜCÜ MARDİN TOPLANTI NOTLARI

Gündem

- Karşılama ve Tanışma
- SUY Programı ile İlgili Güncel Bilgiler
- ŞEY Programı ile İlgili Güncel Bilgiler
- Sağlık Bakanlığı: SUY ve Engellilik ile İlgili Oturum Özeti
- NUFUS ile Oturum Özeti
- Diğer Konular

Toplantı Tarihi: 29 Nisan 2019
14:30 - 17:00

Toplantı Yeri: Hilton Garden Inn Mardin
Koordinatörler: WFP: Gonca Savaş
TK: Hanifi Kınacı

1. SUY Programı ile İlgili Güncel Bilgiler:

- Sosyal Uyum Yardım Programı (SUY) Görev Gücü toplantı yönetimi BM Dünya Gıda Programı (WFP) ve Türk Kızılay (TK) tarafından güncel Türkiye geneli ve Mardin özelinde SUY istatistikleri paylaşılmıştır. Mart 2019 dönemi verilerine göre 1,580,036 kişiye ödeme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu kişi sayısı 271,678 haneye tekabül etmektedir ve hanelerin kişi ortalaması 5.82 şeklindedir. Yapılan başvuruların uygunluk oranı ise %58.8 olarak hesaplanmaktadır.
- Mart 2019 ödeme dönemine göre yararlanıcıların %51'i erkek ve %49 kadındır. Uyruk dağılımı açısından bakıldığında ise mülteci nüfusun çoğunluğunun Suriyeli olmasının doğal sonucu olarak %88 Suriye uyruklu kişilerdir. Suriyelileri, Irak ve Afganistan uyruklu yararlanıcılar takip etmektedir. Yararlanıcıların en çok uygun buldukları kriter % 57'lik oranla "Hanede En Az Dört Çocuk Bulunmasıdır."
- Mart 2019 döneminde 6,419 yeni kart Türkiye genelinde 386 Halk Bankası şubeleri ve Kızılay Hizmet Merkezleri'ndeki Halk Bankası mobil şubeleri aracılığıyla dağıtılmıştır. Mardin özelinde dağıtılan yeni kart sayısı 109'dur.
- Kullanılmayan hesapların içindeki paraların geri alım uygulaması kapsamında 6 aydan uzun süredir hesaplarında hareket olmayan 665 kartın ve 3 aydan uzun süredir banka şubelerinden teslim alınmayan 634 kartın bakiyeleri de geri alınmış ve SUY havuzuna aktarılmıştır.
- Ayrıca toplantının yapıldığı gün ödemesi gerçekleştirilecek Nisan 2019 ödeme istatistiklerine de değinilmiştir. 30 Nisan 2019 tarihinde 1,606,994 kişiye ödeme yapılacağı ve 26,598 kişilik geçen aya göre Nisan ayında yararlanıcı sayısında artış olduğu bildirilmiştir.
- Vakıfların takdir hakkı kullanımı anlamında ise yine Nisan 2019 verilerine göre 10,179 kişinin vakıfların takdir hakkı kullanımı neticesinde SUY Programı'ndan faydalanmaya başladığı ifade edilmiştir.
- Nisan 2019 itibarıyla 7,090 kişi ise Ağır Engelli Ek Ödemesi kapsamında aylık kişi başı 600.00 TL'lik yardımdan faydalanmaktadır.
- Detayları toplantı notu ile beraber gönderilecek olan sunumda yer alan Mardin özelinde SUY istatistikleri, iletişim kanalları ile Çağrı merkezi verileri de ayrıca aktarılmıştır.

2. ŞEY Programı ile İlgili Güncel Bilgiler:

Nakit Bileşeni:

- Mart 2019'da 404,610 yararlanıcı Şartlı Eğitim Yardımı (Ş.E.Y) ödemesi almış ve bu ödeme kapsamında toplam 201,315 Kızılaykarta yükleme yapılmıştır. Yine Mart 2019'da Ulusal Şartlı Eğitim Yardımı alan Türk yararlanıcı sayısı ise 1,571,344 olmuştur.
- Mart 2019 ödeme dönemi itibarıyla program başlangıcından beri en az bir kez Ş.E.Y ödemesi alan çocuk sayısı 494,620'ye ulaşmıştır.
- 2 Nisan 2019 itibarıyla, Ş.E.Y başvurularının %90'ı (473,225) kabul edilmiş, %10'u (52,229) reddedilmiş ve başvuruların binde 4'ü (2,232) ise henüz sonuçlanmamıştır. Başvuruların %36'sı Türk Kızılay Hizmet Merkezleri'nde alınmıştır.
- Türk Kızılay Çağrı Merkezi'ne 1 Nisan 2019 itibarıyla toplam 110,325 Ş.E.Y konulu arama gelmiştir. Arayanların %56'sı kadın olup en fazla çağrı alan çağrı kategorisi bilgi talebidir.

- Mart 2019'da ödeme alanların %2'si (7,094) Mardin'de kayıtlı olup, Mardin ili yararlanıcı sayısı bakımından 14. sırada yer almıştır. Mardin'deki yararlanıcıların %5.5'i anaokulu seviyesinde, %90'ı ilkokul seviyesinde ve %4.5'i ise lise seviyesindedir. Mardin ilçeleri arasında yararlanıcı sayısı en yüksek beş ilçe şunlardır: %43 ile Kızıltepe (3,200), %28 ile Artuklu (2,058), %18 ile Midyat (1,345), %5 ile Nusaybin (371) ve %3 ile Derik (222).

Çocuk Koruma Bileşeni:

- Şartlı Eğitim Yardımı Çocuk Koruma Bileşeni kapsamında Türkiye genelinde 16 farklı ilde çalışan Çocuk Koruma Ekiplerinin tespit, tarama ve müdahale sürecini nasıl yürüttüğü konusunda bilgi verilmiştir. Okula kaydı yapılmış, sisteme dahil olmuş her çocuk için bir ay içerisinde 4 gün ve daha fazla devamsızlık yapması durumunda ret listelerine düştüğü, bu listelerin Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü merkez ofis koruma ekipleri tarafından düzenli olarak çocuk koruma ekiplerine iletildiği ve hane ziyaretlerinin bu ret listeleri üzerinden yapıldığı anlatılmıştır.
- Hane ziyaretleri yapılırken bazı önceliklendirmeler yapılmakta ve sahaya bu doğrultuda çıkılmaktadır. Örneğin Aralık, Ocak ve Şubat aylarında 2. Ve 6. Sınıflar önceliklendirilmiş ve bu çocuklar ret listelerinden süzülerek hanelerine ziyaret yapılmıştır. Bunun sebebi Kasım ret listesinde en fazla devamsızlık yapan grubun 2. Ve 6. Sınıf öğrencileri olmasıdır. Mart ayı itibari ile ise 4. Ve 5. Sınıf öğrencileri önceliklendirilmeye başlanmıştır.
- Sahaya red listesine düşen çocuk üzerinden çıkılmaktadır ancak yapılan hane ziyaretinde hanede yaşayan tüm bireyler değerlendirilmekte, tüm aile bireyleri kayıt altına alınmakta ve koruma riski tespit edilen bireyleri için müdahale planı oluşturulmaktadır.
- Mardin ilinde diğer illerden farklı olarak hane ziyaretleri daha çok kırsal bölgelere yapılmaktadır. Çünkü Mardin ilinde yaşayan yabancı uyruklu bireyler şehir merkezinden ziyade daha çok kırsal bölgelerde ikamet etmektedir. Bu durum koruma risklerini ortadan kaldırmaya yönelik uygulanan müdahale yöntemlerinin sonuç vermesini zorlaştırmakta ve özel servislere yapılan yönlendirmelerde sıkıntılar çıkmasına sebep olmaktadır. Örneğin psiko-sosyal desteğe ihtiyacı olan bir danışanın psikolog görüşmesi için Toplum Merkezimize gelmesi ve ya psikoloğun tüm vakalar için hane ziyareti yapması, görüşmeyi evde yapması mümkün değildir. Bu durum hizmetin sürdürülebilir olmasını engellemektedir.
- Tespit edilen koruma risklerini cinsiyet durumuna göre farklılıklar göstermektedir. Kız çocukları için çocuğun uzun süre okuldan uzak kaldığı için okula gitmek istememesi, okulun uzaklığı sebebiyle çocuğun okula gidememesi, Sağlık ve PSS riskleri ve ailenin zarar verici geleneksel anlayıştan dolayı çocuğu okula göndermek istememesi (yaşı büyük olduğu için vs.) öne çıkan koruma riskleri arasındadır. Erkek çocuklarda çocuk işçiliği ve tespit edilen koruma risklerinin arka planında ekonomik nedenlerin olduğu göze çarpmıştır. Çocuk işçiler tekstil işçisi, inşaat işçisi, sokakta çalışma, oto tamircisi, hurdacı, boyacı gibi çocuklar için ağır şartlar barındıran ve uzun saatler çalışmayı gerektiren işlerde çalışmaktadır. Bu durum çocukların sağlığını tehlikeye atacak riskleri barındırırken aynı zamanda psikososyal gelişimlerini de olumsuz etkilemektedir. Erkek çocuklarının çalışmak zorunda kalması ve evin geçimine katkı sağlaması beklentisi toplumsal cinsiyet rollerinin de geleneksel olduğunu göstermektedir. Ziyaret yapılan hanelerde erkek çocuklara yüklenen sorumluluklar ile kız çocuklarından beklenen sorumlulukların farklı olması da bu tespiti güçlendirir niteliktedir.
- Tespiti yapılan çocuk işçi, çocuk yaşta evlilikler ve ekonomik riskler taşıyan aileler düzenli olarak üst yazılar ile Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerine bildirilmektedir. Özellikle yoğun çalışılan Kızıltepe, Artuklu ve Midyat ilçelerinde bulunan Sosyal Hizmet Merkezlerinde önceden belirlenen odak kişiler üzerinden bildirim ve takipler hızlandırılmaya çalışılmaktadır.
- Mardin ili özelinde üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konunun okula hiç kaydı yapılmayan, uzun süre okuldan uzak kaldığı ve yaşına uygun sınıfa kaydı yapılmadığı için okula gitmek istemeyen çocuklar olduğu belirtilmiştir. Mardin ilinde HEP bulunmaması bu sorunların çözümünü zorlaştırmakta ve bu konuyla ilgili yönlendirme yapılamamaktadır. Çocukların yaşına uygun bir sınıftan okula kaydı yapılırsa dahi dil engeli, dersleri anlamama gibi sorunlardan dolayı devam edememektedir. Sorunun çözümü ve Mardin ilinde HEP açılması için yapılacak iş birliğinin önemli olduğu belirtilmiş ve bu konuda diğer sivil toplum kuruluşları ile birlikte bir çalışma yürütülebileceği ifade edilmiştir.

Ş.E.Y üzerine soru ve yorumlar:

- Toplantıya Mardin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü adına katılan görevliler, akrana zorbalığının ciddi bir problem olduğunu ve bunun ile mücadele için yerelde daha kuvvetli bir kordinasyona ihtiyaç olduğunu belirttiler.
- TK Çocuk Koruma Sorumlusu, kırsal bölgelerde yaşayan ailelerin okula erişim problemlerinin yerel ve ulusal düzeyde hala devam ettiğini belirtti.
- TK Çocuk koruma sorumlusu “Küçük Umutlarla Hayat Bulanlar” pilot projesi kapsamında kırsalda yaşayan 28 Suriyeli ve 4 Türkiyeli aileye kümes hayvanlarını yetiştirme ve ailelerin kendi günlük sebze tüketimini sağlayacak tarım ekipmanı ve sebze üretimi üzerine eğitimlerini tamamlamıştır. Bu proje sürecinde katılımcı ailelerin çocukları TK’dan Psikososyal Destek görmüş olduğu belirtilmiştir.
- Katılımcılar Mardin’de Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) ve benzeri programların büyük ihtiyaç olduğunu belirttiler.

3. Sağlık Bakanlığı: SUY ve Engellilik ile İlgili Oturum Özeti:

- SUY Görev Gücü toplantıları, 4 ilde (Gaziantep, İzmir, Ankara, İstanbul) Şubat ayında Sağlık Bakanlığı (SB) temsilcilerini ağırlamış ve toplantı katılımcılarıyla soru cevap oturumları gerçekleştirmiştir. Bu toplantılar sonucunda düzenlenen bilgi notları Türkçe ve İngilizce olarak SUY Görev Gücü davet listeleri ile paylaşılmıştır. Toplantılarda aşağıdaki konular tartışılmıştır.

Yeni Yasal Düzenleme: 20 Şubat 2019 tarihli “Çocuklar için Özel Gereksinim Değerlendirmesi” ve “Erişkinler için Engellilik Değerlendirmesi” hakkında yönetmelikler aşağıdaki düzenlemeleri öngörmektedir:

- Engellilik yüzdesinin hesaplanmasında kullanılan hastalıklar listesine yenileri eklenmiştir.
- Engelli Sağlık Kurulu’nun oluşumu değiştirilmiştir. Gerekli sayıda ve farklı branşlarda uzman doktorlara ek olarak hastane yönetimlerinden de temsilciler kurulda bulunacaktır.
- Artık “ağır engelli birey” yerine “tam bağımlı engelli birey” tabiri kullanılmaktadır.
- Engelli sağlık raporları (ESR) en fazla 30 gün içerisinde çıkarılacaktır.
- Engelli çocuklar 18 yaşını doldurduğunda üç ay içerisinde yetkili bir hastane ile irtibat kurup ESR alabileceklerdir.
- Süreli ESR’lar son geçerlilik tarihinden en fazla altı ay önce yenilenebilir.
- Bu yönetmelik yürürlüğe girmeden çıkartılan ESR’ları son geçerlilik tarihine kadar geçerlidir. Bu çerçevede elde edilen haklar geri alınmayacaktır.
- Yetkili hastaneler e-rapor sistemi için gerekli çalışmaları bir yıl içerisinde tamamlayacaktır. Böylece raporlar online olarak çıkartılıp işlem görecektir.
- SB temsilcileri yeni yönetmelikteki düzenlemelerin hastaların ve engelli bireylerin lehine olduğunu vurgulamıştır.
- Kullanılan terminolojideki değişiklik adaletsiz muamelelerin ve hak kaybının önüne geçmeyi amaçlamaktadır.
- Yeni düzenleme halihazırda ESR hamili olanlar için değil, yeni ESR alacak olanlar veya ESR yenileyecek olanlar için geçerli olacaktır.

Engelli Sağlık Raporu: Kişinin engelinin türünü ve seviyesini tanımlamak için gereken belge Engelli Sağlık Kurulu Raporudur (ESR). Rapor, uluslararası standartları gözeterek teknik ve nesnel bir araçtır.

Yetkili Hastaneler: ESR çıkarmaya yetkili hastaneler, yeterli doktora ve yatak kapasitesine sahip hastanelerdir. Yetkili hastaneler listesi düzenli olarak güncellenmektedir.

Yetkili hastaneleri belirlemede SB, hastanenin yeterli sayıda doktora ve uygun kapasiteye sahip olması ve bölge halkının talepleri gibi farklı ölçütlere bakmaktadır.

Yetkili hastane sayısının az olduğu bir bölge veya daha çok ESR çıkarmak için kapasitesinin artırılması gerektiğini düşündüğünüz bir hastane varsa talebinizi o bölgenin bulunduğu ilin İl Sağlık Müdürlüğü’ne iletebilirsiniz. İkinci durumda ilgili hastanenin ESR çıkarmaya yetkin bir hastane olmasına dikkat ediniz.

Yeterli akademik ve bürokratik kapasiteye sahip olduğu belirlenmiş yetkili hastaneler listesinde yalnızca iki özel hastanenin yer aldığını belirtmek gerekir.

Sağlık Bakanlığı temsilcileri, hastanelerin öncelikli ve birincil görevinin sağlık hizmetleri sağlamak olduğunu belirtmişlerdir. Engelli Sağlık Raporları ikincil önemdedir ve hastane yoğunluklarına göre rapor alım süreleri uzayabilmektedir.

Yetkili hastaneler listesine bu linkten ulaşabilirsiniz:

https://khgmozellikli.saglik.gov.tr/svg/ozellikli_hizmetler.php?srr=136

Engelli Sağlık Kurulu: ESR, yetkili hastanelerin Engelli Sağlık Kurulu tarafından çıkarılmaktadır. Kurulda iç hastalıkları uzmanı, göz hastalıkları uzmanı, kulak burun boğaz hastalıkları uzmanı, genel cerrahi veya ortopedi uzmanı, nöroloji uzmanı, ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı ile hastane yönetimi bulunmaktadır.

İtiraz: ESR sonucuna itiraz veya rapor üzerinde ağır/hafif engelliliğin belirtilmesi ya da raporun geçerlilik süresiyle ilgili eksik bilgi olduğunu bildirmek için lütfen ilgili hastanenin yönetimiyle veya o ildeki İl Sağlık Müdürlüğü ile irtibata geçiniz.

Geçerlilik Süresi: Süreli ve süresiz olmak üzere iki tür ESR bulunmaktadır.

Raporun geçerlilik süresi, kişinin genel sağlık/sosyal durumuna göre Engelli Sağlık Kurulu'nun kararıyla belirlenir. Engellilik seviyesi veya sağlık durumu zaman içerisinde (olumlu ya da olumsuz) değişebilecek olan kişilere süreli ESR çıkartılır. Bu da Sağlık Kurulu'nun, kişinin sağlık durumunu raporun geçerliliği bitmeden tekrar değerlendirmesi gerektiği anlamına gelir.

Zorluklar: Türkiye'deki mültecilerin yardımlara ve hizmetlere erişimindeki engellerden biri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kaydı yaptırma zorunluluğudur. Yalnızca 99'la başlayan kimlik numarasına sahip olanlar ESR almak da dahil olmak üzere sağlık hizmetlerinden yararlanabilir.

Sahadan gelen bilgiler ışığında mültecilerin ESR almasındaki zorluklar arasında ESR ücreti, sahtecilik, belgeleri tercüme ettirme zorunluluğu, dil engeli, hastane kapasitesinin sınırlı olması, randevuların çok ileri bir tarihe verilmesi, itiraz süreci, ESR geçerlilik süreleri ve çıkarılan raporlarda ağır/hafif engelliliğin belirtilmesi ya da raporun geçerlilik süresiyle ilgili eksik bilgi olması sayılabilir.

Ücret: Engelli Sağlık Raporu bedeli 200 TL'dir. Engelli Sağlık Raporu talep eden tüm yabancıların rapor ücretlerini karşılamaları gerekmektedir.

Bu zorlukların ve engellerin yanı sıra farklı bölgelerde farklı hastaneler mevcut düzenlemeyi çeşitli şekillerde yorumladığı için özellikle ESR ücreti konusunda farklı uygulamalara rastlanmaktadır. Bazı hastaneler engellilik durumu %1'in üzerinde olan kişilerden ücret almazken bazıları 200-250 TL civarında bir ücret talep etmektedir. Bazı durumlarda SYDV'ler, STK'lar veya Kaymakamlıklar mülteciler de dahil olmak üzere yardıma muhtaç kişilerin ESR ücretini karşılayabilmektedir.

SB temsilcileri, yakın zamanda hastanelerin kapasitelerini gözden geçirdiklerini ve bu kapasitelere ilişkin ya da çok ileri tarihe randevu verilmesine ilişkin herhangi bir sorun tespit etmediklerini belirtmişlerdir. Dört aydan öteye randevu veren herhangi bir hastanenin tespit edilmediği ifade edilmiştir. Böyle bir durum tespit edildiğinde ilgililerin durumu İl Sağlık Müdürlüğü'ne bildirmeleri istenmiştir.

Temsilciler, ayrıca, ESR ücretinin ödenmesinin kanunen zorunlu olduğunu ve ücret talep etmeyen hastanelerin bu ücreti dış yardımlarla veya kaynaklarla karşıladığını ifade etmiştir.

SUY ve Ağır Engellilik Ek Ödemesi: Sosyal Uyum Yardım (SUY) Programı kapsamında, WFP-Kızılay-AÇSHB engelli bireylere iki tür birbiriyle bağlantılı yardım sağlamaktadır. Bunlardan ilki SUY yardımına hak sahibi olup olunmadığını belirleyen altı kriterden biri olan "yetkili bir hastaneden alınacak ESR'nda belirtilmek şartıyla hanede en az %40 oranında engelli olan bir bireyin olması" kriteridir. Bu kriteri karşılayan haneler SUY başvurularının ardından Kızılaykart yoluyla hanedeki her bir kişi başına 120 TL almaya başlayacaktır. SUY Programı Aralık 2016'da başladığından beri devam eden uygulama bu şekildedir.

Ağustos 2018'den itibaren SUY Programı kapsamında "Ağır Engelli Ek Ödemesi" uygulamasına başlanmıştır. Uygulamadan %50 veya üzeri oranda engelli olan ve "ağır engelli" olarak işaretli geçerli bir ESR'na sahip olan SUY hak sahibi bireyler yararlanabilmektedir. Bu kapsamda hanenin aldığı SUY yardımına ek olarak hanedeki ağır engelli birey başına 600 TL ek bir ödeme yapılmaktadır. Bu yardımın amacı hanede en az bir kişinin sürekli bakımına muhtaç olan ağır engelli bireylerin bulunduğu ailelere destek olmaktır.

Mart 2019'da 1,580,036 kişi SUY yardımı almıştır. Aralarından 27,261 kişi en az %40 oranında engelli raporu olup engelli kriterinden dolayı SUY yardımı almaktadır. Bu kişiler arasından 6,873 ağır engelli birey "Ağır Engelli Ek Ödemesi" almaktadır. Hane olarak diğer beş kriterden birini karşılayan engelli bireyler SYDV'lere ESR sunmadan da SUY Programından yararlanabilmektedir. Bu sebeple, Kızılay ve WFP ekipleri bu ek ödemeden faydalanmak için tüm SUY yararlanıcılarını hanedeki engelli bireyler için ESR temin etmeleri ve ESR'larını SYDV'lere sunmaları gerektiğine ilişkin SMS yoluyla bilgilendirmiştir.

E-Rapor Sistemi: SB, yetkili hastanelerinin verdiği tüm raporların gerçekliğini ve geçerliliğini kontrol etmek ve AÇSHB ile özellikle SYDV'ler gibi ilgili makamlar arasındaki bilgi ve belge akışını izlemek için yeni bir e-rapor sistemi üzerinde çalışmaktadır. Bu yeni sistem çok yakın zamanda operasyonel hale getirilecektir ve Bakanlığın sahtecilikle mücadele etmesine yardımcı olarak hizmet sağlayıcılar arasındaki koordinasyonu arttıracaktır.

ESR, Türkiye'de kişilerin birçok hakka ve hizmete erişimini sağladığı için en sıklıkla denetimi yapılan raporlardan biridir.

Şu an Türk Kızılay Hizmet Merkezleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın e-rapor sistemine erişimleri vardır ve sunulan raporların geçerliliğini ve doğruluğunun tespiti yapılabilmektedir.

E-Doğum Raporu: Şimdilik online olarak mevcut olan tek rapor türü e-doğum raporudur. Diğer raporların nasıl online hale getirileceği ile ilgili görüşmeler sürmektedir. Bu sistem ile birlikte hastanede bir bebek dünyaya geldiğinde bebeğin bilgileri online olarak Nüfus Müdürlüğü'ne (yabancı olması durumunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne) iletilmektedir. Böylece bürokratik süreçler en aza indirgenmekte ve şeffaflık sağlanmaktadır.

Karşılanmayan İlaçlar: Türkiye'de olmayan ilaçlardan (eklem sıvısı ve özel kemoterapi ilaçları da dahil olmak üzere bazı kanser türlerinin ilaçları) sığınmacıların da yararlanabilmesi için SB, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden bazı ithal ilaçların ücretini karşılamasını talep etmiştir.

SB temsilcileri, sığınmacıların bu ilaçlara erişimde sorun yaşadıklarının altını çizmiştir. Dolayısıyla sığınmacılar şimdilik ilaçlarını ilgili STK'ların yardımlarıyla almaktadırlar. UNHCR, Türkiye'de tedavisi sağlanmayan bir hastalığı olan mültecilerin durumunu inceleyerek bu vakaların söz konusu hastalığın tedavisini sunan üçüncü ülkelere yerleştirilmesini sağlayabilmektedir. Bazı ilaçlara erişim sıkıntısı hem Türk vatandaşlarının hem de sığınmacıların karşı karşıya olduğu bir durumdur.

Özel Eğitim Hizmetleri: Engelli sığınmacı çocukların özel eğitim hizmetlerine erişiminin önünde ek engeller mevcuttur. Bunlar en başta dil engeli ve çocuklara ESR çıkartmak için tamamlanması gereken bürokratik süreçlerdir. Bazı bölgelerde engelli mülteci çocuklar da Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve sivil toplum kuruluşlarının koordine ettiği bazı eğitim merkezleri ve kliniklerden faydalanmaktadır. Ancak yönlendirme ve iletişim problemi özel eğitime erişimde birçok çocuğa engel teşkil etmeye devam etmektedir.

4. **Nüfus ve Vatandaşlık İşleri (NVİ) ile Soru Cevap Oturumu Özeti:**

- Nisan 2019 döneminde dört ilde gerçekleşen SUY Görev Gücü toplantılarına NVİ'den temsilciler davet edilmiş ve SUY programına erişim noktasında kurumu ilgilendiren konularda katılımcıların sorularına cevaplar aranmıştır.
- NVİ oturumları 4 başlık altında tamamlanmıştır. Başlıklar altında belirtilen konular detaylı olarak İngilizce ve Türkçe bilgi notu haline getirilip yakın tarihte Görev Gücü katılımcılarıyla paylaşılacaktır. Ancak özellikle mülteciler açısından öne çıkan konular aşağıda belirtildiği gibidir:

A) Genel Bilgilendirme:

- NVİ İşleri Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet veren bir kurumdur; adres kaydı ve tüm nüfus ve vatandaşlık işlerinden sorumlu olarak hizmet vermektedir.
- MERNİS, adres kayıt işlemlerinin tutulduğu sistemin adıdır. Türkiye'deki sosyal yardımlar adrese dayalı olduğu için devlet tarafından yapılan yardımların mükerrerlik göstermemesi açısından adres sistemi önem arz etmektedir. Sosyal yardımlara erişim konusunda adres kaydının yapılması gerekmektedir. Bu yüzden NVİ sistemi diğer bakanlıklar ile entegre olarak hizmet vermektedir.

Adres kaydı, SUY Programı'na başvuru aşamasında Göç İdaresi'nden kimlik alımından sonra yapılması gereken temel basamaklardan birisidir. Bu yüzden mültecileri ilgilendiren adres kayıt sürecinin tüm detayları ile öğrenilmesi önem arz etmektedir.

B) Adres Kayıtları:

Güvenlik Gerekeçsi: Deprem, yangın, bina çökmesi vb afetlerde, arama kurtarma ekipleri zarar gören hanelere, NVİ'den aldıkları bilgiye göre gitmekte ve adreste kayıtlı olan kişilerin aranması/kurtarılması önceliklendirilmektedir. Bu anlamda hanede bulunan herkesin adres kaydını yapması bu tarz acil durumlar için de bir tedbir niteliğindedir.

Ulusal Adres Veri Tabanı: Türkiye'deki tüm adreslerin kayıtlı olduğu ulusal bir sistemdir. Tüm mahalle, cadde, sokak vb. birimler bu sistemde kayıtlıdır. Türkiye'de yaşayan herkes uyruk farkı gözetmeksizin 20 iş günü içerisinde oturduğu adresi kayıt ettirmek zorundadır.

Cezai Yaptırımlar: 20 iş günü içerisinde adres kaydını yaptırmayanlar için 71.00 TL ve gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişiler için ise 1.469,00 TL idari para cezası uygulanmaktadır. Ancak bazı illerde söz konusu yaptırımlar mültecilerin mevcut durumlarının genelde kötü olmasından dolayı uygulanmamaktadır.

Boş Adrese Kayıt: Kimliği ve kimliğinde fotoğrafı olan herkes, beyan ettiği adresin MERNİS sisteminde boş görünmesi durumunda kaydını yaptırabilmektedir. Sadece fotoğraflı ve geçerli bir kimlik ibrazı yeterli olmaktadır.

Dolu Adrese Kayıt: MERNİS'de beyan edilen adresin dolu olması durumunda ise, kanıtlayıcı nitelikte bazı kamu hizmetlerine abonelik kapsamında elektrik, su faturası, kira kontratı vb. dokümanlar talep edilmektedir. Ancak bunlar sağlanmadığı takdirde özellikle mülteciler için polis tarafından adres tahkikatı (haneye ziyaret) istenmektedir.

Birden Fazla Hanenin Aynı Adrese Kaydı: Yasal olarak aralarında kan bağı olsun veya olmasın birden fazla hane aynı adreste yaşadığına dair beyanda bulunabilir ancak adres kaydının yapılabilmesi için tarafların beraber kayıt işlemi bulması ve muvafakatname vermesi gerekmektedir.

Gayri Resmi Meskenlerin Adres Kaydı: Bu tip durumlar özellikle mülteciler açısından mevsimsel tarım işçilerinin yaşamak zorunda olduğu çadır, baraka vb. mekanlar ile genel olarak durumu çok kötü olanlarının yaşamak zorunda kaldığı dükkan, bitmemiş inşaat, mağara vb. yerleri kapsamaktadır. Bu tarz meskenlerin adresleri Ulusal Adres Veri Tabanı'nda olduğu sürece NVİ tarafından adres kaydı yapılmaktadır. Ancak bu tarz meskenler veri tabanında mevcut değil ise NVİ İl/İlçe Müdürlükleri, Belediye veya İl Özel İdare Müdürlükleri ile iletişime geçip ilgili meskenlerde yaşayanların sosyal yardımlara erişimini kolaylaştırmak adına söz konusu meskenlere geçici numara verilmesi ve Ulusal Adres Veri Tabanı'na eklenmesi konusunda iletişime geçmektedir. 10 iş günü içerisinde Belediye ve İl Özel İdareler tarafında olumlu dönüş yapılması halinde bu tarz meskenler için de adres kaydı yapılmaktadır.

Adres Değişikliği İşlemleri: Aynı il içerisinde ilçe, mahalle, sokak değişikliği söz konusu olduğunda NVİ İl/İlçe Müdürlükleri'ne gidilmesi yeterli olmaktadır ancak il değişikliği söz konusu ise öncelikle İl Göç İdareleri'ne gidip, il değişikliği konusunda değişiklik/güncelleme talep edilmelidir.

Göç İdaresi ve NVİ arasındaki Yeni İşbirliği: 15 Nisan 2019 tarihli NVİ Genel Müdürlüğü'nün yaptığı duyuru, aşağıda belirtilen iller için, adres beyanında bulunan yabancıların İl Göç İdareleri'ne yönlendirilmesini içermektedir. Ancak belirtilen koşullarda adres beyanı için gerekli yönlendirme yapılmalıdır:

1. Beyan edilen adresin boş olması
2. Birlikte oturma gerekeçsi ile beyanda bulunulması (muvafakat)

Söz konusu iller ve ilçeler: Adana (Ceyhan, Sarıçam, Seyhan, Yüreğir), Adıyaman, Afyonkarahisar, Ağrı, Aksaray, Amasya, Antalya, Ardahan, Artvin, Aydın, Balıkesir, Batman, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Edirne, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Hatay (Antakya, Defne, Arsuz), Iğdır, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kılıklareli, Kırşehir, Kilis, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin (Akdeniz, Tarsus, Toroslar, Yenişehir), Muğla, Muş, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Rize, Sakarya, Samsun, Siirt, Sinop, Sivas, Tokat, Trabzon, Tunceli, Uşak, Van, Yalova, Yozgat, Zonguldak.

C) Nüfus İşlemleri:

Aile Tanımı: Anne, baba ve çocuktan oluşan en küçük birim Türk Medeni Kanuna göre aile olarak tanımlanmaktadır.

Doğum, Evlilik, Çok Eşlilik, Boşanma, Refakatsiz Çocuklar ve Ölüm: Mülteciler ve yabancılar için belirtilen tüm süreçler Göç İdaresi tarafında yürütülmektedir.

- **Doğum:** Evde yapılan doğumlarda Sağlık Bakanlığı ile iletişime geçilip, annenin medikal geçmişi taranmaktadır ancak bir sonuç alınamazsa doğum sonrası annenin fiziksel muayenesi istenmekte ve doktor raporu talep edilmektedir.
- **Evlilik:** Türk Medeni Kanunu'na göre yasal evlilik yaşı 18'dir. 17 yaşında evliliklerde anne-baba rızası, 16 yaş evliliklerde mahkeme kararı istenilmektedir. 16 yaşından küçük evlilikler NVİ'ne gelmeden önce savcılıklara iletilmektedir. Türk Medeni Kanunu'na göre çok evlilik yasaktır. Türkiye'de yaşayan yabancılar ve mülteciler de bu kanuna tabiidir.
- **Boşanma:** Boşanma veya medeni durumda değişiklik için sözlü beyan kabul edilmemekte sadece mahkeme kararı geçerli olmaktadır.
- **Refakatsiz Çocuklar:** Aralarında kan bağı olsun veya olmasın kimsesiz bir çocuğu evlatlık edindiğini ya da bakmakla yükümlü olduğunu söyleyen kişilerin sözlü beyanı yasal değildir. Bu durumda yasal olması için o kişilerin mahkeme kararı ile vasi olarak atanması gerekmektedir.
- **Ölüm:** Yabancılar ya da mülteciler için tüm ölümler, ister hastanede gerçekleşmiş olsun isterse evde, hastane yönetimi ya da mezarlık yönetimi tarafından İl Göç İdaresi Müdürlükleri'ne bildirilmektedir.

D) Vatandaşlık İşlemleri:

- Türk Vatandaşlığı Nasıl Alınır?
  - Türk bir anne ya da babadan dünyaya gelmek,
  - Türk birisi ile evlenmek ve 3 yıl evli kalmak,
  - 5 yıl Türkiye'de oturma iznine sahip olmak ve bu süreyi ülke içerisinde tamamladıktan sonra başvuruda bulunmak,
  - Bakanlar Kurulu kararı ile sporcu, sanatçı, bilim insanı vb. kişilerin istisnai vatandaşlığı değerlendirilmektedir.
- İstisnai Vatandaşlık Nedir?
  - Bakanlar Kurulu kararı ile uzun vadede ülkeye katkı sağlayabilecek veya potansiyeli olan göçmenler veya yabancılar – yasal olarak çalışan ve vergisini ödeyen, üniversite öğrenciler, iş adamları vb. vatandaşlık kazanımı değerlendirilmektedir.

5. Diğer Konular:

- Bir sonraki toplantımız Temmuz ayında yapılacaktır. Yer, gündem ve tarih ile ilgili detaylar toplantıdan önce paylaşılacaktır.
- Herhangi bir sorunuz olursa lütfen faruk.acar@wfp.org ve\veya onur.ozdemir@kizilay.org adresinden bizlere ulaşınız.

Ek Dökümanlar:

1. SUY Görev Gücü Sunumu
2. ŞEY Sunumu
3. Sağlık Bakanlığı ve NUFUS Oturumları Sunumu